

- ANALYSE

Forskellene mellem 10. klasse på efterskoler og folkeskoler er stor og øges

Efterskolernes 10. klasse i Danmark har gennem de sidste ti år oplevet markant vækst på bekostning af folkeskolernes 10. klasse. Samtidig er der stor forskel på de elevgrupper, der går i de to 10. klasse-tilbud. Det svækker rekrutteringen til erhvervsuddannelserne og øger statens udgifter til 10. klasse.

De mange unge, der hverken er i uddannelse eller job, fylder meget i den uddannelsespolitiske debat. Trods talrige forsøg er det endnu ikke lykkedes at rykke nævneværdigt ved udfordringen, og der er i dag 40-45.000 unge i gruppen.ⁱ Samtidig udfordres vi som samfund af, at alt for få vælger en erhvervsuddannelse, og vi ser derfor ind i en fremtid med massiv mangel på faglærte.

I debatten er der bl.a. fokus på indretningen af folkeskolen, den forberedende grunduddannelse og andre målrettede tilbud til målgruppen. Men spørgsmålet om, hvilken rolle 10. klasse kan spille i bestræbelserne på at flere unge skal have en uddannelse, er fraværende. Til trods for, at over halvdelen af alle unge, der søger videre uddannelse efter 9. klasse, søger 10. klasse som 1. prioritet.ⁱⁱ

Dansk Erhverv har derfor undersøgt, hvordan udviklingen i elevtal og elevgrundlaget har udviklet sig gennem de sidste ti år, og hvad det betyder for rekrutteringen af unge til erhvervsuddannelserne.

Analysen viser, at der de seneste 10 år er sket en markant forskydning i, hvor elever vælger at tage deres 10. klasse. Mens der tidligere var ca. lige mange 10. klasseelever på folkeskoler og efterskoler, er der i dag langt flere elever, der tager 10. klasse på efterskoler. Samtidig er der stor forskel på de elevgrupper, der går i de to største 10. klasse-tilbud. Eleverne i folkeskolernes 10. klasse har lavere karakterer og er mindre uddannelsesparate. Der er desuden en større andel af eleverne, der er indvandrere og efterkommerne og som har forældre uden erhvervskompetencegivende uddannelse.

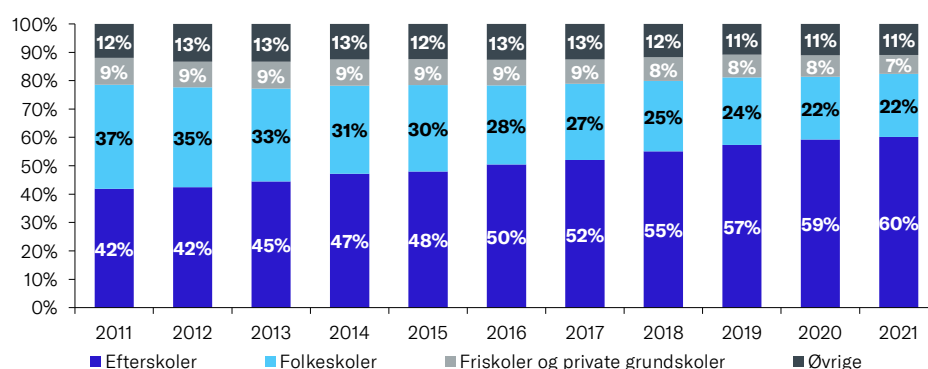
Folkeskolernes 10. klasse løfter dermed en tungere opgave end efterskolerne hvad angår deres elevgrundlag. Sammenholdt med det faldende antal elever i folkeskolens 10. klasse udgør dette en udfordring for erhvervsuddannelserne, da det i langt højere grad er elever fra folkeskolens 10. klasse end fra efterskolernes 10. klasse, som efterfølgende søger ind på en erhvervsuddannelse.

Analysen viser desuden, at forskydningen fra folkeskolernes 10. klasse over til efterskolerne også har betydning for de samlede offentlige udgifter til 10. klasse, da udgifterne pr. elev er større på efterskolernes 10. klasse end i folkeskolernes 10. klasse.

Markant forskydning i 10. klasseelevers fordeling

10. klasse har i mange år tiltrukket et stort antal elever. Alene de seneste fem år er andelen af ansøgere til 10. klassetrin steget med 6 procentpoint til i dag at udgøre 52 pct. af elever, der søger videre uddannelse efter 9. klassetrin.ⁱⁱⁱ Det nye er dog den markante forskydning de seneste ti år i andelen af elever på 10. klassetrin henholdsvis efterskoler og folkeskoler, se figur 1.

Figur 1: Fordeling af 10. klasseelever på uddannelsesstyper

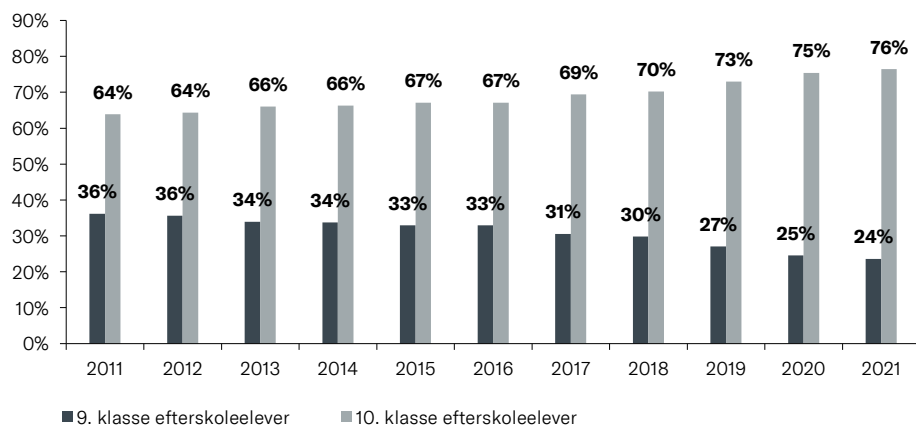
Kilde: Danmarks Statistik, tabel UDDAKT20.

Note: "Øvrige" omfatter ungdomsskoler, specialskoler, dagbehandlingstilbud og andre skoler.

I 2011 var der næsten lige så mange elever i folkeskolens 10. klasse som i efterskolerens 10. klasse, men det billede har ændret sig markant over de sidste ti år. Fra at udgøre 42 pct. af alle 10. klasseelever i 2011, står efterskolerne i 2021 for 60 pct. af eleverne i 10. klasse. Tilsvarende er andelen af elever i folkeskolens 10. klasse faldet fra 37 pct. i 2011 til 22 pct. i 2021. I dag er der næsten tre gange så mange elever i efterskolerens 10. klasse som i folkeskolens 10. klasse.

Parallelt med denne udvikling er der et betydeligt fald i antallet af unge, der tager på efterskole i 9. klasse frem for 10. klasse. I 2011 udgjorde 9. klasseeleverne over en tredjedel på efterskolerne – i dag er det under hver fjerde, se figur 2.

Figur 2: **Fordeling af efterskoleelever på 9. og 10. klassetrin**

Kilde: Danmarks Statistik, tabel UDDAKT20.

Note: Andel af efterskoleelever pr. 1. oktober på hhv. 9. og 10. klassetrin.

Omsat til konkrete elevtal er antallet af efterskoleelever i 9. klasse faldet med 24 pct. fra 9.339 elever i 2011 til 7.107 elever i 2021. I folkeskolens 9. klasse er elevtallet på samme niveau som i 2011 med ca. 47.600 elever.

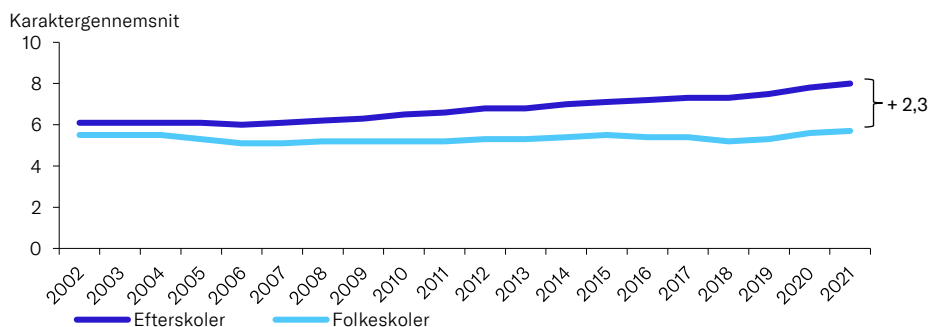
Omvendt er antallet af efterskoleelever i 10. klasse vokset fra 16.506 elever i 2011 til 23.035 i 2021 svarende til en vækst på 40 pct. Til sammenligning er elevtallet i folkeskolens 10. klasse i samme periode faldet med 41 pct. fra 14.462 til 8.472 elever.

Udviklingen i fordelingen af efterskoleelever og forskydningen fra folkeskolernes til efterskolernes 10. klasse er i sig selv interessant, men det er særlig relevant, når man sammenholder det med sammensætning og udvikling i elevgrundlaget i de to former for 10. klasse og deres søgning mod ungdomsuddannelserne efter 10. klasse.

Karakterforskel i 10. klasse er mere end tredoblet

Ser man på elevernes karakterer, er der sket en mærkbar udvikling, hvor efterskolernes 10. klasse trækker fra folkeskolernes 10. klasse. Mens folkeskolernes 10. klasseelever ikke har rykket sig, har efterskolernes 10. klasseelever løftet deres karaktergennemsnit betydeligt, se figur 3.

Figur 3: **Karaktergennemsnit efter 10. klassetrin**

Kilde: Børne og undervisningsministeriets uddannelsesstatistik (karaktergennemsnit - fag og discipliner).

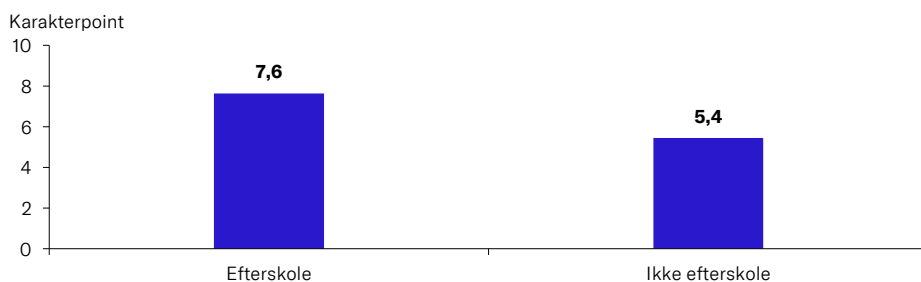
Note: Elevgennemsnit uden vægtning.

For 20 år siden afsluttede en gennemsnitlig folkeskoleelev sin 10. klasse med et snit på 5,5, hvilket er tæt på uændret i forhold til et snit på 5,7 i dag. For efterskoleeleverne var snittet i 2002 på 6,1. Et karaktergennemsnit, der i dag er steget til 8,0.

Fra en forskel på 0,6 karakterpoint mellem efterskoler og folkeskoler i 2002 er der en forskel på hele 2,3 karakterpoint mellem de to skoleformer i 2021.

Denne forskel afspejles også i elevernes faglige niveau ved indgangen til 10. klasse. Her ligger efterskoleelevernes faglige niveau fra 9. klasse betydeligt over andre former for 10. klasse, se figur 4.

Figur 4: **Karaktergennemsnit ved 9. classes afgangsprøve fordelt på institutions-type for efterfølgende 10. klasse, 2020/2021**

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening pba. data fra Danmarks Statistiks elevregister og grundskolekarakterregister.

Note: "Ikke efterskole" dækker over alle institutionstyper, der udbyder 10. klasse og ikke er efterskoler.

Efterskoleelever har et karaktergennemsnit på 7,6 fra 9. klasse, mens elever i andre former for 10. klasse har et karaktergennemsnit på 5,4 med fra deres 9. klasse. En forskel på hele 2,2 karakterpoint.

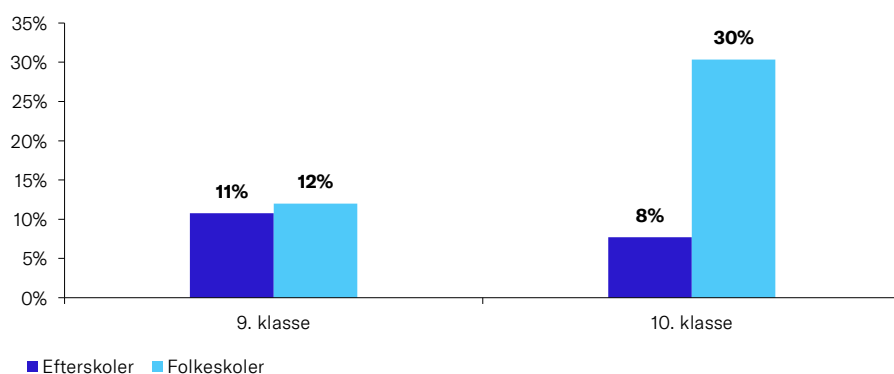
10. klasseelever på efterskoler får dermed bedre karakterer end elever i andre slags 10. klasser, både efter endt 9. og 10. klasse.

Næsten fire gange så mange ikke-uddannelsesparate fra folkeskolens 10. klasse

Forskellene i karakterer afspejles også i mængden af ikke-uddannelsesparate elever efter 10. klasse.

Sammenligner man elever på efterskoler og folkeskoler, er der stort set ingen forskel i uddannelsesparathed for elever i 9. klasse. Her er 11 og 12 pct. ikke-uddannelsesparate elever på hhv. efterskoler og folkeskoler, se figur 5. Ser man på 10. klasse, ændrer dette billede sig markant.

Figur 5: **Andel ikke-uddannelsesparate elever efter endt 9. og 10. klasse, 2022**

Kilde: Børne- og undervisningsministeriets uddannelsesstatistik. (Samlet uddannelsesparathedsvurdering 8., 9. og 10. klasse).

Note: I statistikken ses på om eleverne pr. 1. marts var vurderer parat til deres 1. prioritets ungdomsuddannelse. Hvis eleverne har søgt 10. klasse eller andre aktiviteter, som ikke er en ungdomsuddannelse, er der ikke foretaget en parathedsvurdering. Andelen i figuren er ikke-uddannelsesparate ud af alle, hvor der er foretaget en vurdering.

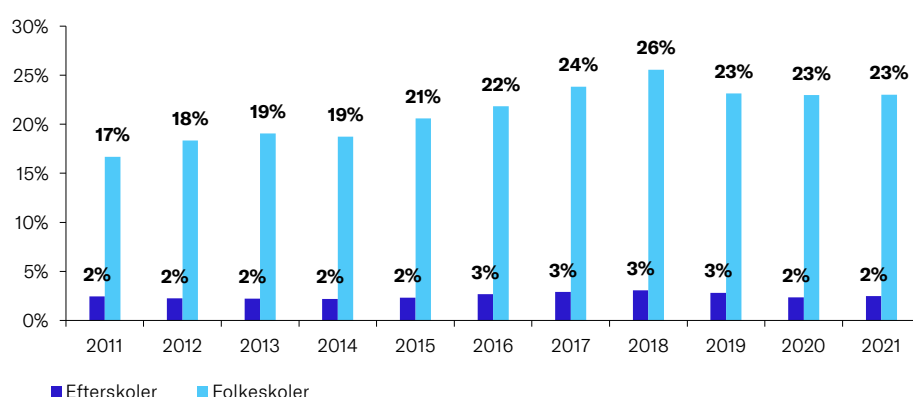
Figuren viser, at mens andelen af ikke-uddannelsesparate elever på efterskolerne falder til 8 pct. i 10. klasse, stiger den på folkeskolerne til 30 pct. af eleverne.

I dag er der dermed næsten fire gange så mange unge, der er ikke-uddannelsesparate efter afsluttet 10. klasse i folkeskolen som efter afsluttet 10. klasse på efterskolerne.

Ti gange så mange med anden etnisk baggrund i folkeskolernes 10. klasse

På ét område er forskellen i elevgrundlag mellem folkeskolerne og efterskolerne særlig stor; andelen af indvandrere og efterkommere. Andelen af indvandrere og efterkommere udgør 23 pct. i folkeskolernes 10. klasse, mens de på efterskolerne blot tegner sig for 2 pct. af eleverne i 2021, se figur 6. Elever med anden etnisk baggrund end dansk udgør altså ca. ti gange så stor en del af eleverne i folkeskolernes 10. klasse som på efterskolerne.

Figur 6: Andel indvandrere og efterkommere blandt elever i 10. klasse

Kilde: Danmarks Statistik, tabel UDDAKT20.

Note: Elevtal i 10. klasse pr. 1. oktober.

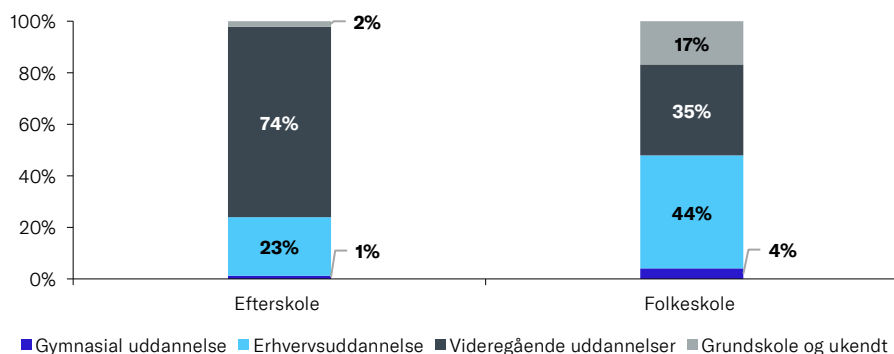
Også her er forskellen mellem de to skoleformer øget over de seneste ti år. Mens andelen på efterskolerne er den samme som for ti år siden, er den på folkeskolerne vokset med 6 procentpoint.

Flere folkeskoleelever har forældre uden erhvervskompetencegivende uddannelse

Også når man ser på forældrenes uddannelsesbaggrund, er forskellene i elevgrundlaget til at få øje på. Blandt elever i 10. klasse har mere end dobbelt så mange af efterskoleelevernes forældre en videregående uddannelse sammenlignet med folkeskoleelevernes, se figur 7. Omvendt har næsten dobbelt så mange af forældrene til folkeskolernes elever en erhvervsuddannelse.

Mest iøjnefaldende er dog, at 17 pct. af eleverne i folkeskolens 10. klasse har forældre uden uddannelse udover grundskolen. På efterskolerne er dette tal kun 2 pct. Der er altså 8 gange så stor en del af eleverne i folkeskolerne, som har forældre med grundskolen som højest fuldførte uddannelse.

Figur 7: Højest fuldførte uddannelse blandt forældre til 10. klasseelever, 2022

Kilde: Børne- og undervisningsministeriets uddannelsesstatistik. (Tilmelding til ungdomsuddannelse, 10. klasse og øvrigt)

Note: Forældres højest fuldførte uddannelse blandt ansøgere til ungdomsuddannelser mv. efter 10. klasse.

Går man bagom tallene og ser på udviklingen gennem de sidste ti år, viser det sig, at andelen af elever hvis forældre har en videregående uddannelse er steget med ca. 30 pct. på både efterskoler og folkeskoler. Til gengæld er andelen af elever med forældre uden erhvervskompetencegivende uddannelse mere end halveret på efterskolerne, mens andelen på folkeskolerne er uændret. Samtidig er andelen af elever med forældre med erhvervsuddannelser reduceret med 38 pct. på efterskolerne og kun 17 pct. på folkeskolerne.

Forskellene mellem forældrenes uddannelsesbaggrund vokser dermed, og det er i endnu højere grad end tidligere elever fra mere uddannelsessvage hjem, der samler sig i folkeskolernes 10. klasse.

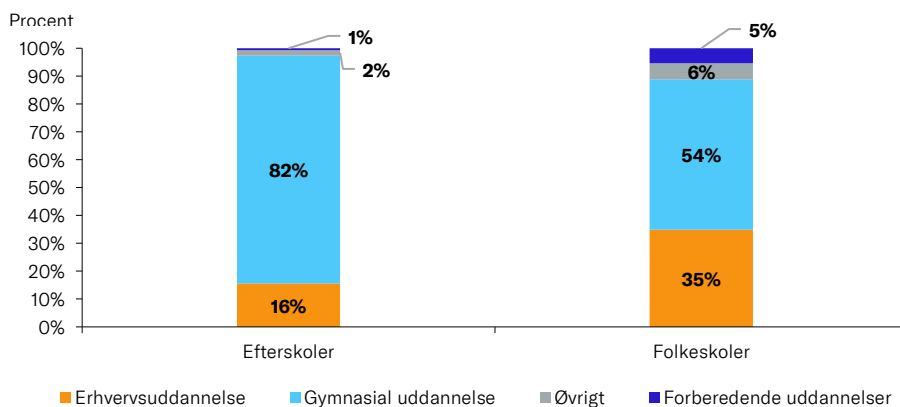
Relativt få efterskoleelever fortsætter i erhvervsuddannelser

På alle de berørte parametre indikerer data, at der ikke bare er langt flere, som tager deres 10. klasse på efterskole end i folkeskolens 10. klasse, men også at folkeskolernes 10. klasse løfter en stadig tungere opgave end efterskolerne hvad angår deres elevgrundlag.

Det har betydning for erhvervsuddannelserne, der blandt de unge tiltrækker langt flest ansøgere fra afgangselever fra folkeskolens 10. klasse.

På tværs af alle skoleformer søger ca. 20 pct. af eleverne fra 10. klasse mod en erhvervsuddannelse. Figur 8 viser at det er hele 35 pct. af folkeskolernes 10. klasseelever, der søger en erhvervsuddannelse. Omvendt gælder det samme for kun 16 pct. af efterskolernes 10. klasseelever.

Figur 8: **Fordeling af ansøgninger til uddannelser efter endt 10. klasse, 2022**

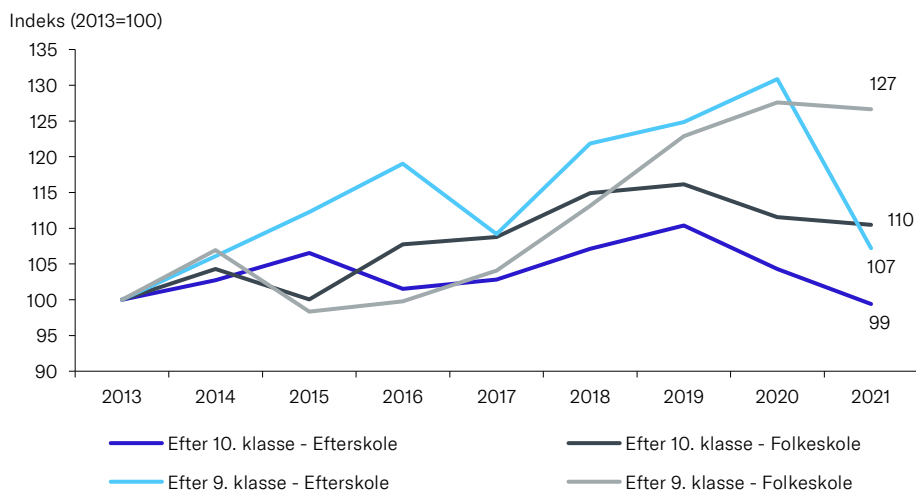
Kilde: Børne- og undervisningsministeriets uddannelsesstatistik. (Tilmelding til ungdomsuddannelse, 10. klasse og øvrigt).

Note: 1. prioritet ansøgninger.

Forskydningen i elevgrundlag fra folkeskolernes til efterskolernes 10. klasse, som vi viste i figur 1, vil risikere at svække rekrutteringen af unge til erhvervsuddannelserne.

Når vi ser på den samlede rekruttering af unge til erhvervsuddannelserne, viser tallene dog, at det på andre områder går fremad med at øge andelen af elever til erhvervsuddannelserne.

Figur 9: **Søgning mod erhvervsuddannelse efter 9. og 10. klasse (indeks 2013=100)**

Kilde: Børne- og undervisningsministeriets uddannelsesstatistik. (Tilmelding til ungdomsuddannelse, 10. klasse og øvrigt).

Note: Figuren viser udviklingen i andelen af elever fra de forskellige uddannelsesstyper, der søger erhvervsuddannelse.

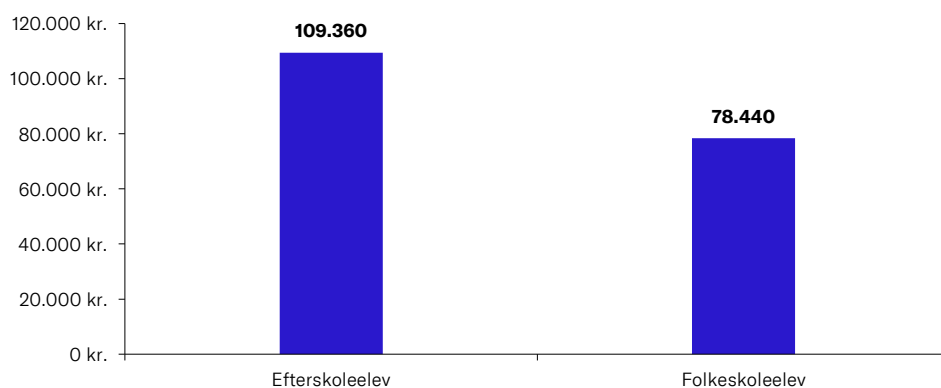
Begge skoleformer i 9. klasse og folkeskolens 10. klasse leverer i højere grad end tidligere en større andel af elever til erhvervsuddannelserne. Grundet det store fald i antallet af unge i 9. klasse, bidrager dette samlet set dog ikke til øget søgning mod erhvervsuddannelserne.

Efterskolernes 10. klasse er den eneste af 9. og 10. klasserne, som ikke har formået at øge andelen af elever, der efterfølgende søger mod erhvervsuddannelser.

Flere på efterskole øger udgifterne til 10. klasse

Forskydningen fra folkeskolernes 10. klasse til efterskolerne har også betydning for statens samlede udgifter til 10. klasse, da udgifterne pr. elev er større på efterskolernes 10. klasse end i folkeskolernes 10. klasse, se figur 10.

Figur 10: **Offentlige udgifter pr. elev i 10. klasse, 2019**

Kilde: Folketinget. <https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/buu/spm/411/svar/1683256/2233725.pdf>

Note: Tal fra 2019. Udgift pr. folkeskoleelev i 10. klasse er baseret på højeste skøn fra Folketinget, hvorfor forskellen kan være større end vist.

Det offentliges merudgift til en elev i 10. klasse på en efterskole frem for en folkeskole er mindst 31.000 kr. pr. elev svarende til, at det er knap 40 pct. dyrere for det offentlige. De seneste ti års store forskydninger fra folkeskolens 10. klasse til efterskolerne indebærer derfor et betydeligt større økonomisk træk på udgifterne til 10. klasse.

Kommunerne registrerer ikke omkostninger pr. klassetrin i folkeskolen, hvorfor omkostninger til 10. klasse ikke kan opgøres på baggrund af regnskabsdata. I et svar til Folketinget har Børne- og Undervisningsministeriet i august 2020 beregningsteknisk estimeret, at de udgør 0,4–1,0 mia. kr.^{iv} Ovenstående figur og beregning er baseret på det højeste skøn, hvorfor merudgiften kan være langt større.

Ifølge statsregnskabet udgjorde de samlede statslige udgifter til efterskolerne 2,2 mia. kr. i 2021.^v

Om dette notat

Arbejdet med notatet er afsluttet i september 2022.

Om Dansk Erhvervs Analysenotater

Dansk Erhverv udarbejder løbende analyser, som samles i analysenotater. Ambitionen er at udgøre et kvalificeret og anvendeligt beslutningsgrundlag i forhold til væsentlige, aktuelle udfordringer på alle områder, som har betydning for dansk erhvervsliv og den samfundsøkonomiske udvikling. Det er tilladt at citere fra Dansk Erhvervs analysenotater med tydelig henvisning til Dansk Erhverv.

Kontakt

Henvendelser angående analysen kan ske til uddannelseschef Claus Rosenkrands Olsen på [cro@danskerhverv.dk] eller på tlf. 33 74 61 34.

Noter

ⁱ [Trods fremgang står næsten 45.000 unge uden uddannelse eller job | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

ⁱⁱ Børne- og undervisningsministeriets uddannelsesstatistik. (Tilmelding til ungdomsuddannelse - 10. klasse og øvrigt). 52 pct. af ansøgerne til videre uddannelse efter 9. klasse søger 10. klasse som 1. prioritet i 2022.

ⁱⁱⁱ Børne- og undervisningsministeriets uddannelsesstatistik. (Tilmelding til ungdomsuddannelse - 10. klasse og øvrigt). 52 pct. af ansøgerne til videre uddannelse efter 9. klasse søger 10. klasse som 1. prioritet i 2022.

^{iv} [BUU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 411 : Endeligt svar på BUU 411.docx \(ft.dk\)](#)

^v [BUU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 411 : Endeligt svar på BUU 411.docx \(ft.dk\)](#)